

DÂN TRÍ

BAO ĐIỆN TỬ CỦA TW HỘI KHUYẾN HỌC VIỆT NAM

Tìm kiếm

Việc làm Mua chung Tâm lòng nhân ái
Rao vặt Mua bán Diễn đàn dân trí

Thể thao Giáo dục Giải trí Nhịp sống trẻ Tình yêu - Giới tính Sức khỏe Sức mạnh số Kinh doanh Ô tô - Xe máy Chuyển lạ

Đăng ký liên • Tuần lễ thế giới nuôi con bằng sữa mẹ (1-7/8/2011) • Kỳ họp thứ nhất Quốc hội khóa XIII • Công bố điểm thi ĐH, CĐ

"SẠNG GIỚI" Vẫn Còn Lộ Diện Trên **DÂNTRÍ.com**

LỜI MỞ ĐẦU

Thưa các bạn đồng nghiệp, các nhà báo!

Cũng vào thời điểm này của một năm về trước, trong bản tin mang tên "Chiếu nghi", chúng ta từng phải sốc lại tinh thần khi biết rằng tại cuộc hội thảo về giới có người đã phát biểu: *không phải cái gì cũng nói đến giới, ưu tiên phụ nữ thế là quá nhiều; Rằng: báo chí có quá nhiều nhiệm vụ, nhiều vấn đề nóng bỏng phải quan tâm, giới chưa phải là chuyện cháy nhà chết người, đâu cần đầu tư công sức cho nó...* Vẫn biết rằng những phát ngôn ấy không đại diện cho số đông, song nó cảnh báo chúng ta về cuộc chiến xoá bỏ định kiến giới còn không ít gian nan.

Chặng đường đồng hành nâng cao nhạy cảm giới trong truyền thông của năm thứ 2 đã đi qua với nhiều nỗ lực. Tới nay nhìn lại, chúng ta có quyền hài lòng về những gì mình đã làm được. Số lượng "sàng giới" trong các sản phẩm truyền thông đã giảm đi đáng kể, những băn khoăn, bức xúc của người quan sát giới cũng đã được giải toả phần nào. Đặc biệt, điều đáng mừng nhất là nhiều nhà báo đã ý thức được tầm quan trọng của việc trau dồi nâng cao nhạy cảm giới trong quá trình tác nghiệp; một số phóng viên, biên tập viên đã có thể đảm nhận thêm vai trò tự giám sát các vấn đề về giới trong sản phẩm báo chí truyền thông...

Tuy nhiên, như thế cũng không có nghĩa là bản tin nhật sạng giới của CSAGA và Oxfam Anh đã hết những công việc để làm. Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới từ năm 2011-2020 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt ngày 24/12/2010 đã đưa ra chỉ tiêu đến 2015, giảm 60% và đến năm 2020 giảm 80% sản phẩm văn hóa, thông tin mang định kiến giới. Vì vậy, trong năm thứ 3 này, chúng tôi mong muốn mỗi nhà báo, mỗi cơ quan báo chí vẫn sẽ tiếp tục phát huy tốt hơn nữa những tiềm năng và cả những nhiệt huyết của mình trong việc hợp tác cùng nhóm quan sát *Giới trong sản phẩm truyền thông*

Bắt đầu từ bản tin số này, chúng tôi sẽ chọn, tập trung vào từng tờ báo cụ thể để rà soát, cập nhật một số vấn đề về nhạy cảm giới được thể hiện trong cấu trúc những thành phần chính yếu của tác phẩm. Trên cơ sở liên kết thường xuyên, chặt chẽ với các tòa soạn, chắc chắn sự chia sẻ thông tin của chúng ta sẽ ngày càng hiệu quả và thiết thực hơn. Trước tiên, trong bản tin số 22, chúng tôi xin chọn Dantri.com, một trang báo mạng điện tử thu hút lượng độc giả khá lớn của Việt Nam để trao đổi. Chúng tôi luôn hy vọng nhận được phản hồi nhiều hơn từ các bạn, những người đem lại nguồn cảm hứng và đồng hành cùng bản tin này.

Trân trọng

Nhóm cán bộ CSAGA – Oxfam

PHẠM VI KHẢO SÁT

Thay vì bao quát trên diện rộng như trước đây, trong bản tin này và những bản tin tiếp theo của năm nay, với mỗi số, chúng tôi sẽ lựa chọn một tờ báo đại diện cho một loại hình báo chí để tập trung rà soát và trao đổi những vấn đề liên quan tới nhạy cảm giới trong truyền thông. Việc lựa chọn có thể linh hoạt, song cơ bản được dựa trên các tiêu chí sau:

- Là tờ báo (chương trình) chính thống
- Có nhiều nội dung liên quan tới vấn đề giới
- Lượng công chúng độc giả đa dạng, phong phú
- Tính thời sự và mức độ cập nhật thông tin cao

Dan tri.com được lựa chọn cho Bản tin số 22, ngoài những tiêu chí trên còn xuất phát từ lý do: đây là một trong những trang báo mạng điện tử Việt Nam vốn có uy tín với nhiều tầng lớp độc giả, đặc biệt là giới trẻ, học sinh, sinh viên.

Các chuyên mục được tập trung khảo sát: Xã hội, Văn hoá, Nhịp sống trẻ, Tình yêu giới tính.

Trong các chuyên mục này, những vấn đề liên quan đến giới và bình đẳng giới trong các mối quan hệ cá nhân, gia đình, xã hội được đề cập tương đối thường xuyên; Đồng thời khi chuyển tải những vấn đề đó, các nhà báo cũng thường bộc lộ rõ hơn những quan điểm, cách nhìn nhận về giới, về vị thế của phụ nữ cũng như nam giới trong xã hội hiện nay.

NHẠY CẢM GIỚI TRONG VIỆC CHUYỂN TẢI THÔNG TIN

1. CẦN TRÁNH ĐỂ "SẠM GIỚI" CỘM LÊN Ở CÁC TÍT BÀI

Hai năm qua, chúng ta đã nói khá nhiều về những điều không nên xảy ra ở nơi phát đi tín hiệu đầu tiên của thông tin tới công chúng đó là tit bài (còn gọi là tiêu đề của tác phẩm báo chí). Song nếu quan sát những "biến hiện" của các tin, bài trên Dantri.com gần đây, nhóm quan sát giới vẫn không khỏi băn khoăn.

Không ít tit bài (bao gồm cả tit chính, tit phụ) trên các chuyên mục được chọn khảo sát còn thể hiện sự thiếu nhạy cảm giới, chẳng hạn

trong bài **Án mạng kinh hoàng vì cuồng yêu (chuyên mục Xã hội, Cập nhật lúc 22/07/2011 06:20:00)**, bao gồm 3 tit phụ:

Không được yêu, chém người trong mộng

Bị đâm vào cổ vì từ chối tình yêu

Từ chối tình yêu, bị sát hại dã man

Tít (tiêu đề) của một bài báo là kết cấu ngắn gọn được công chúng tiếp xúc đầu tiên khi đọc nghe xem một tác phẩm báo chí. Tít có nhiệm vụ giới thiệu chủ đề, định danh tác phẩm, thu hút sự chú ý và định hướng thông tin cho công chúng. Tít cũng có thể trực tiếp hoặc gián tiếp bộc lộ góc nhìn, thái độ của tác giả. (Hoàng Anh, Những kỹ năng về sử dụng ngôn ngữ trong truyền thông đại chúng, NXB Đại học Quốc gia, H.2008)

Để dàng nhận thấy với kiểu đặt tit theo những kết cấu nhân quả trên đây, vô tình nhà báo đã thu hẹp phạm vi của sự kiện, lược bỏ những ý nghĩa cốt lõi của thông tin. Thực tế trong vụ án này, người gây án đã hành xử theo một quán lực vô hình của ý thức nam quyền. Anh ta tự cho phép mình thể hiện sức mạnh bằng cách "không ăn được thì đạp đổ", không áp đặt, ép buộc được người khác thì ra tay trừng trị.... Đây là hệ quả của tư tưởng bất bình đẳng giới (bất bình đẳng về quyền lực giữa nam giới và phụ nữ) còn tồn tại dai dẳng trong lối suy nghĩ của mỗi cá nhân cũng như xã hội hiện nay. Tuy nhiên cả tit chính và tit phụ trong bài báo đều khiến công chúng hiểu nguyên nhân dẫn tới án mạng kinh hoàng là do kẻ gây án quá yêu - cuồng yêu, việc anh ta "chém người trong mộng" là do bị từ chối tình cảm; Thậm chí sẽ có không ít độc giả tin rằng việc nạn nhân bị đâm vào cổ, bị sát hại dã man chính là vì cô gái không chấp thuận tình yêu. Hướng tiếp nhận này vô cùng nguy hại, nó tạo cơ hội cho thủ phạm có thể đưa ra những lý do để biện hộ, rũ bỏ trách nhiệm trước hành vi phạm tội của mình (vì không được yêu nên anh ta mới gây án). Lẽ ra, bài báo cần hướng công chúng tới thái độ bất bình, lên án trước hành vi bạo lực tàn ác thì mới liên kết ngữ nghĩa của các tit bài lại có vẻ hướng dư luận cảm thông với thủ phạm và hàm ý trách cứ nạn nhân (vì từ chối tình yêu).

Thông điệp của bài báo vì thế cũng chệch sang ý nghĩa khuyến cáo để phòng với mức độ nguy hại của “cuồng yêu”; Và một hiệu ứng không mong muốn sẽ kéo theo đó là mối lo sợ bị trừng phạt của các cô gái khi từ chối tình yêu...

Để tránh cho công chúng những cảm nhận thiếu chính xác về sự kiện, nhà báo cần cẩn trọng để không đặt những tít báo chủ quan, thiếu nhạy cảm giới như vậy.

Trên Dan tri.com, chúng ta còn có thể bắt gặp những kiểu tít báo tương tự:

Ví dụ: **Suýt mất mạng vì không cho chồng ân ái** (cập nhật 19/07/2011 11:00 (GMT +7), kèm các tít phụ: **Cuộc hôn nhân không tình yêu; Suýt mất mạng vì không cho chồng quan hệ...**

Nếu theo ý nghĩa được chuyển tải ở phần tít, chắc hẳn công chúng sẽ phải hiểu: *để an toàn cho mạng sống, người phụ nữ không nên từ chối nhu cầu tình dục (ân ái) của chồng*. Đây là một kiểu ngộ nhận khá phổ biến trên thực tế và rất khó tác động để thay đổi. Cuộc khảo sát gần đây của CSAGA và ISDS đã phát hiện trên 60% người dân trong cộng đồng chúng ta vẫn đang tin và chấp nhận cách xử sự như vậy¹. Do đó, việc chúng ta nỗ lực truyền thông nhằm nâng cao nhận thức cho công chúng về quyền bình đẳng, trong đó có quyền bình đẳng về tình dục là vô cùng cấp thiết. Những tít báo thế này xuất hiện trên báo mạng thực sự gây bất lợi cho công tác truyền thông vì bình đẳng giới.

Chúng tôi hiểu xu hướng chung của báo mạng điện tử hiện nay là ưa dùng những kiểu tít có vẻ mơ hồ, giả tảng, chệch hướng thông tin... để gợi tò mò, thu hút sự chú ý của độc giả. Xu hướng này có những điểm tích cực, mang lại những lợi ích nhất định cho tòa soạn. Tuy nhiên trong việc chuyển tải thông tin ở một số chủ đề nhạy cảm, đặc biệt là chủ đề về bạo lực gia đình, chúng ta không nên dùng những kiểu tít này để tránh nguy cơ gây ra sự hiểu lầm cho người tiếp nhận.

Cũng về khía cạnh này, chúng tôi muốn đơn cử thêm một so sánh nhỏ. Mới đây, một số tờ báo mạng cùng quan tâm đưa tin về vụ chị Trần Thị Thu Hằng (SN 1965, ở phường Khương Đình, quận Thanh Xuân) bị chồng tra tấn, hành hạ dã man. Ngay sau thời điểm xảy ra vụ việc, trên

Dantri.com có bài: **Hà Nội: Người phụ nữ bị chồng tra tấn tàn bạo vì ghen tuông** (với các tít phụ: **Cuộc tra tấn kinh hoàng, Có “lửa” mới có “khói”?**), trong khi đó trên Vietnamnet.vn, tít bài được đặt là: **Hành hạ vợ như ‘thời trung cổ’ tại Hà Nội**. Chưa cần bàn tới mức độ hấp dẫn của tít, chúng ta đều có thể nhận thấy kiểu tít trên Vietnamnet đảm bảo tính nhạy cảm giới và phản ánh chính xác khách quan về sự kiện hơn.

Với tít **Người phụ nữ bị chồng tra tấn tàn bạo vì ghen tuông**, Dan tri.com đã bó hẹp nguyên nhân của vụ bạo lực gia đình này vào sự cố ghen tuông, thậm chí việc đặt tít phụ **Có “lửa” mới có “khói”?** bài báo còn bộc lộ ý nghi ngờ, như thể quy lỗi cho người phụ nữ. Trên thực tế, nguyên nhân của bạo lực gia đình thường rất phức tạp, để nhìn nhận một cách đầy đủ, chính xác, nhà báo cần theo dõi, tìm hiểu thông tin của toàn bộ diễn biến vụ việc. Rất có thể đằng sau trạng thái ghen tuông ở đây, hành vi tra tấn vợ tàn bạo của người chồng còn được bắt nguồn từ những động cơ khác. Trong đó chúng ta không thể bỏ qua ý thức duy trì và thể hiện quyền uy của người đàn ông trong việc khống chế, quy phục (bằng cách hành hạ, đánh đập) người vợ của mình. Chỉ căn cứ vào những hành vi ở của người gây bạo lực tại một thời điểm sẽ khó tránh được sự suy luận chủ quan, vô đoán.

2. QUAN NIỆM VỀ GIỚI SAI LẦM CÓ THỂ KHIẾN BÀI BÁO TRỞ THÀNH “TOA THUỐC ĐỘC HẠI”

Từ luận điểm “Phụ nữ phải biết “ngực nở, eo thon, mặt đẹp” mới giữ được chồng”

Trên Dantri.com, Mục Giới tính tình yêu, ngày 11/7/2011 có bài Vợ đẹp vẫn cặp bồ. Đây là một trong số những bài viết bộc lộ cách nhìn nhận về phẩm chất, giá trị của người phụ nữ. Trong tư cách người đọc, chúng ta hãy thử hình dung về thông điệp mà bài báo muốn chuyển tải:

“...Những người phụ nữ “ngực nở, eo thon, mặt đẹp” có “sợi dây vô hình giữ chân đàn ông tốt nhất”...

Nếu em ngực lép, eo bánh mì thì hãy chuẩn bị tinh thần nhé, một ngày nào đó ông xã của em sẽ ngoại tình đấy!

“...Một người đàn ông cưới được một cô vợ xinh xắn hẳn sẽ thích đưa vợ đi chơi với cơ quan, đi giới thiệu với bạn bè hơn nhiều so với một anh chàng có

1. ISDS-CSAGA- ActionAid - Báo cáo Bạo lực tình dục và Nguy cơ nhiễm HIV – Nhận thức của cộng đồng (2009)

cô vợ hình thức không ưa nhìn....”

Dù em thông minh, hóm hỉnh và biết chia sẻ thì vẫn có thể phải ngồi ở nhà thôi!

Vì em không xinh mà!

“...Có thể không nói ra, nhưng không thể phủ nhận một ánh mắt hãnh diện của người đàn ông khi mọi người trầm trồ tán dương về đẹp của vợ anh ấy...”

Nếu mà em không xinh, thì đấy là một cái tội. Cái tội lấy đi sự tự tin, hãnh diện của chàng!

“...Dù hình thức không phải là ưu tiên số 1 trong việc lựa chọn người bạn đời tương lai nhưng không thể phủ nhận được rằng, phần lớn đàn ông đều muốn có được người con gái xinh đẹp làm vợ...”

Nếu mà em không xinh, “phần lớn đàn ông” sẽ không muốn lấy em làm vợ đâu! Vậy là em mất đi cả cái quyền lựa chọn của mình!”

Theo cách diễn giải của bài báo thì xem ra nhan sắc, vẻ đẹp của người phụ nữ cũng chỉ có ý nghĩa như một thứ tài sản thuộc sở hữu của đàn ông và góp phần tăng thêm giá trị cho anh ta. Cách nhìn nhận này hết sức tiêu cực, nó không chỉ dẫn tới nguy cơ hạ thấp giá trị của người phụ nữ mà còn tằm thương hoá cả tư cách của người đàn ông. Điều đáng nói là quan niệm cho rằng *phụ nữ cần phải đẹp, đẹp để thu hút nam giới, để giữ chồng* còn được lặp lại trong khá nhiều các bài viết khác ở cùng chuyên mục mà không có định hướng thông tin của toà soạn. Cách đăng tải như vậy khiến công chúng hiểu đây là quan điểm của chính thống tờ báo. Chẳng hạn: “Đàn ông không thể thú nhận với phụ nữ rằng khi anh ta ra ngoài với phụ nữ, anh ta muốn được hãnh diện vì cô ấy. Hãnh diện vì điều gì? Những đường cong hoàn hảo, số đo ba vòng hấp dẫn...”

Hoặc:

“...Đàn ông thích phụ nữ thông minh, nhưng đừng quá thông minh, bởi như vậy rất khó “thuần phục” và kiểm soát. Đàn ông sợ phụ nữ quá thông minh sẽ hay thay đổi, mau chán và đưa ra nhiều yêu sách.” (Điều chàng thích, trên dantri ngày 4/7/2011)

Trong bối cảnh xã hội đang trên đà phát triển, những giá trị về mẫu hình văn hoá về nam giới và phụ nữ đang từng bước định hình theo chiều hướng tích cực, cách nhìn mặc định, phiến diện này không chỉ kìm hãm, cản trở việc nâng cao nhận thức về giới, bình đẳng giới mà còn góp

phần củng cố những định kiến, khuôn mẫu tiêu cực về phụ nữ và đàn ông.

Theo cảm nhận của chúng tôi, chuyên mục Giới tính – tình yêu là nơi để công chúng, độc giả có thể chia sẻ, tiếp nhận những thông tin (dưới dạng các bí quyết, sự mách bảo) vừa mang tính định hướng vừa có ý nghĩa giải trí. Với phong cách ngôn ngữ thân thiện, cởi mở, hài hước, đôi khi tự nhiên tới độ suồng sã, các bài viết ở đây dễ tạo nên cảm giác vui vẻ, thú vị cho người đọc. Tuy nhiên với những khía cạnh cần bộc lộ quan điểm một cách nghiêm túc, đúng đắn về giới, chúng tôi mong các nhà báo cẩn trọng và nhạy cảm hơn, để thiện ý cung cấp những “liều thuốc chữa trị” không hoá thành những “liều thuốc” gây hại cho công chúng, độc giả.

...tới việc diễn giải về bình đẳng và công bằng giới

Như thể minh chứng về sự phức tạp, trở trêu của cuộc sống hôm nay, bên cạnh bài viết trên, chuyên mục **Tình yêu giới tính** của Dan tri.com còn có thêm một bài viết khác với nhan đề thật hấp dẫn: **Vợ đẹp vẫn cặp bồ (ngày 11/7/2011)**. Sau khi dẫn ra câu chuyện về người phụ nữ “*vốn học cao hiểu rộng đã ngất xỉu và quá xấu hổ khi phát hiện ra người chồng đạo mạo của mình “đi” với cô bán thịt lợn ngoài chợ*”, bài báo đi tới khái quát và suy luận:

“...Người đàn ông nào cũng muốn mình được trọng vọng trong mắt vợ...Thực tế, nhiều bà vợ có học thức, có nhan sắc thường “quên” không nhìn chồng hay coi chồng như anh hùng trong mắt mình. Không phải những người phụ nữ này coi thường chồng mà đơn giản người phụ nữ có học thức, có nhan sắc ấy vốn đã hết sức tự tin vào bản thân và luôn theo đuổi khuynh hướng bình đẳng, vợ chồng cùng có giá trị như nhau. Vì theo đuổi xu hướng tư tưởng ấy nên họ cho rằng mình không có nghĩa vụ, trách nhiệm phải tỏ ra tôn sùng chồng bởi thực tâm họ nghĩ hai người là bình đẳng”.

Chúng tôi thực sự băn khoăn, lo lắng cho cách “bắt bệnh, bốc thuốc” trong bài viết này. Giả sử những người phụ nữ có hoàn cảnh tương tự hoặc những người muốn tránh xảy ra sự việc tương tự trong câu chuyện mà học theo cách: *luôn nhìn chồng, ca ngợi, tán tụng, coi chồng như anh hùng trong mắt mình...* thì liệu họ có chắc chắn bảo vệ được tổ ấm hạnh phúc hay không. Dẫu rằng việc ngoại tình của người đàn ông có những nguyên do thuộc về sự thiếu tinh tế trong kỹ năng ứng xử của người vợ,

song đó không phải điểm cốt yếu của vấn đề. Một người đàn ông thực sự yêu thương và tôn trọng vợ sẽ không bao giờ chạy theo một người phụ nữ khác để tìm khoảng bù đắp hay trừng phạt sự kém cỏi của vợ mình. Trái lại, với một người chồng ích kỷ, độc đoán thì người phụ nữ dù hoàn thiện đến mấy cũng vẫn khó có thể đáp ứng những đòi hỏi của anh ta. Bởi vậy, việc bài viết chỉ nhìn nhận sự việc từ một phía, qui trách nhiệm “sửa lỗi” về người phụ nữ sẽ tiếp tay cho những đối xử thiếu công bằng giới mà chúng ta đang nỗ lực truyền thông để thay đổi.

Đây là chưa nói tới việc bài báo diễn giải một cách phi lý rằng: *phụ nữ theo đuổi khuynh hướng bình đẳng nên không tỏ ra tôn trọng chồng*. Chúng ta đều biết bình đẳng đâu phải là cào bằng, càng không phải là nguyên cớ khiến phụ nữ thiếu trọng người chồng của mình. Ở đây sẽ tốt hơn nếu bài viết đi sâu phân tích và cung cấp thêm một số kiến thức, thông tin cần thiết để định hướng giúp công chúng hiểu hơn về bình đẳng giới. Những lời suy xét mang màu sắc ngẫu hứng trên đây rất dễ gây những ngộ nhận cho người đọc.

Quan sát trên chuyên mục này, còn có thể bắt gặp không ít những cách diễn đạt còn thấp thoáng quan niệm mang tính mặc định giới, tạo cơ sở cho bất bình đẳng, ví dụ:

“...Tạo hóa sinh ra người phụ nữ khéo léo mềm mại phù hợp với những công việc nhẹ nhàng như chăm sóc con cái, quán xuyến nhà cửa, nội trợ. Tạo hóa sinh ra người đàn ông có sức chịu đựng bền bỉ, cơ bắp mạnh mẽ phù hợp với những công việc nặng nhọc, chịu áp lực cao, gánh vác trách nhiệm là trụ cột gia đình. Bình đẳng là khi cả hai sẵn sàng chia sẻ với nhau nếu một trong hai cảm thấy mệt mỏi, hoặc đơn giản chỉ là để động viên nhau, chứ không phải cứ chia đôi công việc mới gọi là công bằng, bình đẳng. (ngày 6/7/2011)

Những quan niệm truyền thống về vai trò, giá trị giới như: *phụ nữ phù hợp với việc nội trợ, nam giới phù hợp với việc làm trụ cột* đã và đang được nhìn nhận và thay đổi trên thực tế, vậy mà ở đây bài viết vẫn lúng túng, chưa thoát khỏi nếp nghĩ rằng nam giới làm công việc nội trợ, chăm sóc gia đình chỉ là hỗ trợ, động viên vợ. Truyền thông về giới là một công việc khó khăn, quá trình nâng cao nhạy cảm giới cũng không thể diễn ra một sớm một chiều, song nhân để cập tới khía cạnh này, nhóm quan sát giới mong muốn các nhà báo, các tòa soạn chú ý hơn khi đăng tải những bài bộc lộ quan điểm chưa chuẩn xác về giới như Dantri.com.

3. THÔNG TIN NHẬT NHOÀ, TRUNG TÍNH ĐỂ GÂY MƠ HỒ CHO GÓC NHÌN VỀ GIỚI

Căn cứ vào các chuyên mục được chọn khảo sát, có thể thấy đa phần các bài viết mang tính chia sẻ những hiểu biết, kiến thức, kinh nghiệm về cuộc sống con người hiện đại. Tuy nhiên, quan điểm trong các bài viết thường trung tính, chủ yếu trình bày các sự việc một cách khái quát, chung chung. Chẳng hạn, trong bài báo mang nhan đề **Lào Cai: Báo động loại tội phạm xâm hại trẻ em** (ngày 18/07/2011 - 11:27), hầu như người đọc chỉ được tiếp nhận thông tin bề nổi của sự kiện, hoàn toàn không có bất cứ thông tin nào được cắt nghĩa từ góc nhìn về giới:

(Dân trí) - Từ tháng 5/2011 đến nay, các cơ quan bảo vệ pháp luật tỉnh Lào Cai đã điều tra, bắt khẩn cấp và đang hoàn thiện hồ sơ chuẩn bị đưa ra xét xử 3 vụ hiếp dâm trẻ em xảy ra trên địa bàn.

Mới đây nhất, cơ quan cảnh sát điều tra Công an thành phố Lào Cai vừa ra lệnh bắt khẩn cấp 2 đối tượng là Nguyễn Tùng Bách (sinh năm 1993) và Nguyễn Văn Cường (sinh năm 1994) cùng trú tại phường Phố Mới về hành vi “hiếp dâm trẻ em”. Nạn nhân là cháu Nguyễn Thị P.L., 13 tuổi, bị 2 đối tượng hiếp dâm tại một nhà nghỉ ở phường Cốc Lếu đêm 9/7/2011.

Trước đó, ngày 1/6/2011 Cơ quan cảnh sát điều tra Công an tỉnh Lào Cai đã hoàn tất hồ sơ điều tra và bàn giao cho viện kiểm sát nhân dân tỉnh Lào Cai xem xét truy tố trước pháp luật đối tượng Vũ Vàng P. (sinh năm 1980), trú tại xã Ý Tý, huyện Bát Xát về “tội hiếp dâm trẻ em”. Nạn nhân chính là cháu gái P., cũng mới 13 tuổi...

...Tội phạm hiếp dâm trẻ em liên tiếp xảy ra trong thời gian ngắn ở một số địa phương trong tỉnh Lào Cai đang là hồi chuông báo động cho các cấp các ngành cần phải có giải pháp cụ thể ngăn chặn ngay loại tội phạm này, đồng thời qua đó nhắc nhở các gia đình chú ý quản lý, bảo vệ chu đáo con em mình.

Cách đưa tin bám sát dòng sự kiện vốn là yêu cầu chung của báo mạng. Ngoài ra tính thời sự, cập nhật cùng sự hạn định của giao diện trên trang báo cũng khiến các bài viết gặp khó khăn trong việc mở rộng thông tin. Song nếu xác định đúng tầm quan trọng của góc nhìn giới trong việc cắt nghĩa về các vụ hiếp dâm trẻ em trong bài viết trên đây, chúng ta vẫn có cách để giúp

công chúng quan tâm đúng hướng hơn tới hồi chuông “báo động” này. Ví dụ, báo có thể ứng dụng kỹ thuật đặc thù, hoặc phát huy những tiện ích vốn có để phát triển chùm bài viết theo kiểu *phân tích hiện tượng, tìm hiểu nguyên nhân và gợi giải pháp*... Như vậy việc tiếp nhận những thông tin mang tính nhạy cảm giới của công chúng sẽ toàn diện và đầy đủ hơn.

Cách đăng tải thông tin không rõ quan điểm giới còn được thể hiện trong các bài viết theo lối cắt nghĩa cảm tính hoặc lấy hiện tượng đơn lẻ để qui thành số đông khiến người đọc dễ lầm tưởng về chân lý. Chẳng hạn, với nhan đề **Cái tật coi thường chồng**, bài viết trên Dantri.com (ngày 15/7/2011) đưa ra một thông điệp rằng: *đàn ông thường có sĩ diện và dù anh ta có hiền thế nào, thì vợ cũng nên tôn trọng*. Chắc chắn đây sẽ là sự khuyến cáo tích cực về kỹ năng ứng xử trong gia đình nếu bài viết không thể hiện góc nhìn cực đoan, phiến diện về mối quan hệ giới. Chúng tôi xin trích một số tình tiết mà bài báo dẫn dắt, chia sẻ cùng độc giả:

“...Xinh đẹp, giỏi giang lại khéo léo, Huyền được coi là mẫu phụ nữ “vô đầu chả được chồng”. Cả cơ quan chẳng ai lạ gì chuyện thỉnh thoảng Huyền lại nhận được hoa hay quà từ một fan nào đó gửi đến. Ấy vậy mà cuối cùng, Huyền lại chấp nhận yêu và lấy một anh chàng tình lẻ, ngoại hình rất bình thường nếu không muốn nói là chẳng có gì xuất sắc. Ai nấy cũng tò mò gặng hỏi “Sao em lại yêu Long”, Huyền chỉ tỉnh bơ đáp lại “Vi để bảo chị ạ”...

...Có lần rửa rau, phát hiện con sâu to tướng nằm gọn trong đám rau, Long gọi Huyền vào nhặt vứt đi. Huyền bịu môi bảo “Ồi giới, tưởng thế nào, anh lấy vấy mặc vào nhé”. Câu nói đó của Huyền chỉ là trò cho vui và dù chẳng có ý gì nhưng mấy chị trên cơ quan nghe xong, có người bảo “Em không nên thế, đàn ông con trai ai cũng có sĩ diện riêng, nói thế khác nào hắt cả xô nước lạnh vào người nó”. Huyền đáp lại “Ồi, có chồng chị thế chứ người yêu em chả bao giờ tự ái”. Nghe Huyền nói vậy, không ai nói thêm câu gì nhưng từ đó, mọi người không thích ngồi nghe Huyền kể lể vì những câu chuyện cũng chỉ xoay quanh chủ đề “Huyền giới điều khiến người yêu”.

Băng đi một thời gian kể từ sau đám cưới của Huyền và anh chàng “để bảo”, mọi người bỗng thấy Huyền ít kể hẳn về việc cô giới sai và điều khiển chồng. Sáng sớm nay lên cơ quan đã thấy mặt Huyền ủ rũ, hai mắt sưng húp như khóc cả đêm. Mấy chị đồng nghiệp xúm vào hỏi han. Được lời như cởi tấm

lòng, Huyền rơm rớm nước mắt kể “tội” bị chồng “xúc phạm”.

Nghe Huyền tâm sự, mọi người mới vỡ lẽ. Thì ra từ ngày lấy nhau về, Long thay đổi hẳn. Anh không còn “để bảo” như trước nữa. Trước kia nếu Huyền có thể thoải mái ngồi trên ghế mà xem tivi trong khi Long lúi húi dọn dẹp dưới bếp thì giờ đây ăn cơm xong, Long để mặc đó, lên ghế ngồi và nghiêm nhiên việc dọn dẹp là của Huyền.

Hôm qua, hai vợ chồng to tiếng, Huyền lớn tiếng “Bố mẹ anh là nông dân, anh cũng là nông dân, đỡ hơi, đồ đàn bà”...Bốp...Huyền chưa kịp lu loa hết câu, Long đã thẳng tay tát cô một cái kèm theo ánh mắt sắc lạnh: “Anh cấm em không được xúc phạm đến gia đình anh, nếu em còn tái diễn kiểu ăn nói đó thì chúng ta ly dị...”

Huyền sống người vì chưa bao giờ cô thấy Long có thái độ đó cả. Cả đêm nằm suy nghĩ, có lẽ cái tát của Long đã khiến Huyền ý thức được những lời nói và hành động của mình là quá đáng.

Nghe chuyện của Huyền, người thì an ủi, người khác nhếch mép cười bảo rằng “Từ giờ rút kinh nghiệm em nhé, chồng hiền những vẫn có sĩ diện, muốn hạnh phúc dài lâu thì em đừng như vậy nữa...”

Dễ dàng thấy, trong câu chuyện được dẫn ra ở đây, định kiến giới bộc lộ rất nhiều trong phát ngôn cũng như hành động của nhân vật. Ngay cả thông điệp cần tôn trọng sĩ diện của đàn ông được khuyến cáo cũng thể hiện cách nhìn nhận thiếu công bằng giới. Đầu phải chỉ đàn ông mới có sĩ diện? Trong mối quan hệ vợ chồng, mỗi người (chồng hay vợ) cũng đều cần được tôn trọng và phải luôn biết tôn trọng người bạn đời của mình. Hạnh phúc gia đình chỉ có được khi các thành viên trong gia đình yêu thương và tôn trọng lẫn nhau...Việc chuyển tải thông điệp liên quan tới vấn đề giới mà bài báo chỉ thông qua câu chuyện mang tính cá nhân, bỏ lửng quan điểm của nhân vật như ở đây, chắc chắn sẽ gây phản ứng tiêu cực, trái chiều từ người tiếp nhận.

4. CẦN TRỌNG KHI ĐĂNG TẢI CÁC BỨC ẢNH MANG THÔNG ĐIỆP VỀ GIỚI THIẾU CHÍNH XÁC

Những hình ảnh minh họa, không có chú thích kèm trong bài viết (như bức ảnh 1) có tác dụng nhất định cho thông tin. Chí ít ra là tạo sự bắt

mắt, cuốn hút độc giả. Song với tiêu đề bài viết để cập: **Cái tật coi thường chồng**, bức ảnh mang tính cường điệu này sẽ chứa đựng những thông điệp gây bất lợi cho tư tưởng bình đẳng giới và sự tôn trọng giá trị giới.

(Ảnh 1 – Bài **Cái tật coi thường chồng** – đã dẫn)

Bức ảnh thứ 2 được đăng kèm trong bài viết **Suýt mất mạng vì không cho chồng ân ái** (bài đã dẫn) mặc dù có chú thích, song nếu theo lời chú thích Bị cáo Ma Văn Huệ bị “ma men” dẫn dắt vào vòng lao lý thì thông điệp của bài viết còn sai lệch đi nhiều hơn so với cái tít vốn đã không phản ánh đúng bản chất của vụ bạo lực gia đình (đã phân tích ở trên). Chúng ta cần nhìn nhận rõ ràng rượu và nhu cầu tình dục không phải là căn nguyên chính dẫn tới tội ác của kẻ gây án. Vì thế việc cho đăng tải bức ảnh của phòng xử án với rất ít người tham dự kèm lời chú thích thiếu chính xác như vậy cần được biên tập kỹ hơn.

Bị cáo Ma Văn Huệ bị “ma men” dẫn dắt vào vòng lao lý.

(Ảnh 2 – bài **Suýt mất mạng vì không cho chồng ân ái** - đã dẫn)

Bức ảnh thứ 3 được đăng kèm hai hình ảnh với lời chú thích theo lối bắc cầu, liên kết. Đây sẽ là hình

ảnh sát thực, tạo hiệu ứng mạnh mẽ về thông tin sự kiện nếu lời chú thích không mô phỏng một cách dư thừa từ ngữ như vậy. Rõ ràng tự hình ảnh đã cho công chúng hiểu được rằng: *Cô T. nhập viện trong đau đớn.....với những vết thương lớn trên người.* Việc đưa thêm chú thích trùng lặp thông tin chỉ khiến người tiếp nhận nghiêng về cảm giác sợ hãi, bất an trước cái ác đang lẩn lút, hoành hành trong xã hội. Điều chúng ta cần giúp công chúng nhận ra từ những bức ảnh này là *sự vi phạm quyền phụ nữ, là bằng chứng của tội ác*, đồng thời bài viết cũng cần nội tập trung làm nổi bật nội dung lên án hành vi bạo lực.

Cô T. nhập viện trong đau đớn...

...với những vết thương lớn trên người. Ảnh do bác sĩ cung cấp

(Ảnh 3 – Bài Hà Tĩnh: **Kẻ si tình hành hung cô giáo dã man** - 17/07/2011)

Bức ảnh 4 trong bài **Những thách thức chờ nữ ngoại trưởng xinh đẹp của Pakistan** (ngày 21/07/2011). Bức ảnh được đăng kèm sạpô và lời

chú thích đều đặc biệt nhấn mạnh thông tin về thách thức đối với một ngoại trưởng là nữ giới:

(Dân trí) - Hina Rabbani Khar mới bước sang tuổi 34 hồi tuần này. Nhưng dù trẻ tuổi và đặc biệt là nữ giới, cô vẫn được bổ nhiệm vào một trong những chức vụ cao nhất tại Pakistan, một quốc gia bảo thủ nơi các sự nghiệp chính trị thường kết thúc trong hàng loạt phát đạn.

Có thể nội dung bài viết nhằm khuyến khích tư tưởng tiến bộ trong hành trình dẫn phá vỡ những quy chuẩn mang nặng định kiến giới, trói buộc vai trò phụ nữ ở một nước đạo Hồi như Pakistan, đồng thời góp phần thúc đẩy bình đẳng giới trên phạm vi toàn cầu. Tuy nhiên việc đăng tải bức ảnh cùng tít bài hàm chứa định kiến giới như vậy, ít nhiều vẫn gợn lên trong công chúng những mối băn khoăn, hồ nghi, thiếu tin tưởng khi người phụ

nữ đảm nhận những trọng trách của đất nước. Điều này đi ngược lại mục tiêu tích cực của truyền thông về bình đẳng giới hiện nay.

Bà Hina Rabbani Khar đã trở thành nữ ngoại trưởng đầu tiên và trẻ nhất của Pakistan. (Ảnh 4)

GÓP PHẦN NÂNG CAO NHẠY CẢM GIỚI TRONG SẢN PHẨM TRUYỀN THÔNG

Thưa các bạn,

Nhằm mục đích cung cấp các kiến thức về giới, kỹ năng lồng ghép giới và đảm bảo tính nhạy cảm giới trong các chương trình truyền thông, trong hai ngày 30,31/7/2011, CSAGA cùng Oxfam Anh đã tổ chức buổi tập huấn cho 25 nhà báo thuộc các cơ quan báo chí Việt Nam.

Quá trình tập huấn đã diễn ra sôi nổi thông qua các ý kiến tranh luận về các hoạt động của nhà báo như: kỹ năng thu thập thông tin, xây dựng nội dung và công tác quản lý, tổ chức sản xuất chương trình, tác phẩm đảm bảo yêu cầu về giới. Mặc dù thời gian tương đối ngắn, không thỏa mãn hết mong đợi từ phía người tham gia, song cơ bản cách nhìn nhận của học viên đã có sự thay đổi tích cực, từ những vấn đề rất đời thường thuộc trong cuộc sống đến các kỹ năng nghề nghiệp.

Một khảo sát nhỏ sau khóa tập huấn cho thấy không ít học viên mong đợi được cung cấp thêm thông tin trong quá trình tác nghiệp sau này cũng như được tổ chức đi thực tế viết bài với các chuyên gia về giới. Đây cũng là một trong những căn cứ để nhóm quan sát giới đề ra những hoạt động thiết thực hơn trong giai đoạn mới nhằm tiếp tục cùng các nhà báo nâng cao nhạy cảm giới trong truyền thông - công việc đầy khó khăn, thách thức nhưng mang ý nghĩa xã hội cao.

CHIỤ TRÁCH NHIỆM XUẤT BẢN: Ths. Nguyễn Văn Anh - Chủ tịch Hội đồng sáng lập

BIÊN TẬP NỘI DUNG: TS. Trịnh Thị Bích Liên

Cơ quan: Trung tâm Nghiên cứu và Ứng dụng Khoa học về Giới - Gia đình - Phụ nữ và Vị thành niên (CSAGA)

Địa chỉ: Nhà A9, đường Cốm Vòng, phường Dịch Vọng Hậu, Cầu Giấy, Hà Nội

ĐT: 04.37910014 - Email: csaga@csaga.org.vn - Website: www.csaga.org.vn

www.thuviengbv.dovipnet.org.vn (04.37759333)